

Presentasjon av nye ph.d.-avhandlinger

Olav Elgvin. 2020. *Between a Rock and a Hard Place: The Islamic Council of Norway and the Challenge of Representing Islam in Europe*. Bergen: University of Bergen.

Av Göran Larsson

I slutet av 2020 disputerade Olav Elgvin på avhandlingen *Between a Rock and a Hard Place: The Islamic Council of Norway and the Challenge of Representing Islam in Europe* vid universitetet i Bergen. Elgvins studie som består av fyra delar (med totalt elva kapitel och två appendix) är en detaljerad redogörelse för hur Islamsk Råd Norge (The Islamic Council of Norway) växte fram och utvecklades över tid. Detta råd startade 1992/1993 för att kunna samla Norges muslimer och skapa en motpart (samtalspartner) med norska staten. Rådet förlorade sin position omkring 2017 på grund av dels interna konflikter och dels att externa partners tappade tilltro till organisationen. I de avslutande delarna i avhandlingen finns också en diskussion och redogörelse för vilka möjligheter och försök det har funnit att omstarta rådet.

Förutom en gedigen genomgång av beskrivningar i media, offentliga och privata arkiv (speciellt viktigt är professor Oddbjørn Leirviks arkiv som går tillbaks till rådets start och den roll som norska kyrkan spelade för rådets etablering) har Elgvin intervjuat nyckelpersoner och tagit del av rådets interna dokumentation. Ur detta perspektiv är avhandlingen en guldgruva för den som är intresserad av islams historia i Norge och hur relationen har sett ut mellan norska staten och religiösa minoriteter. Avhandlingen är förankrad i framför allt teorier inom statsvetenskap och organisationsteori där syftet är att både beskriva och analysera hur och varför rådet har utvecklats som det har gjort över tid. Speciellt framträdande är den amerikanske statsvetaren Jonathan Laurence som har

studerat ett antal likande muslimska råd i länder som Frankrike, Storbritannien och Tyskland. Elgvins studie kan därför ses som både ett tillägg och en test av Laurence teoretiska och analytiska slutsatser. Till skillnad från Laurence som framför allt har försökt att ta fram olika idealtypiska organisationsstrukturer som dominerar bland muslimska samarbetsråd betonar Elgvin att hans studie är ett tillägg till den tidigare forskningen eftersom han vill lyfta fram »instability, defections, conflicts or splits« (s. 18). Vidare pekar Elgvins avhandling också på behovet av att belysa skillnader i den politiska och organisatoriska strukturen som dominerar i ett specifikt land. Ur detta perspektiv är det stora skillnader mellan vilka möjligheter och hinder som finns för etableringen av ett islamiskt råd i ett land som Norge jämfört med länder som Frankrike eller Storbritannien. Ur detta perspektiv är avhandlingen också ett bidrag till den forskning som är fokuserad på hur staten kan förhålla sig till religionsutövning och etablering av religiösa organisationer.

Genom sin detaljerade studie kan Elgvin på ett övertygande sätt visa hur rådet har förändrats på grund av både interna och externa faktorer. Medan utvecklingen framför allt har påverkats av vilka muslimer som har haft ledande roller inom rådet har externa faktorer som exempelvis staten och norska kyrkans förväntan och förhoppning att rådet skall medla och föra dialog kring frågor som handlar om islam och muslimer i både Norge och världen haft en avgörande betydelse. Internationella kriser som exempelvis konflikterna kring den brittisk-indiske författaren Salman Rushdie och dennes bok, *Satansverserna*, eller turbulensen kring *Jyllands-postens* publicering av de så kallade Muhammad-teckningarna (2005), men också kontroversiella uttalanden från norska muslimer om FGM (*female genital mutilation*) innebar att rådet ofta blev kontaktat för att dels göra uttalanden om islamisk teologi och dels hur muslimer i Norge skulle kunna tolka islam. Medan vissa ledare inom Islamsk Råd Norge menade att dialog var den centrala uppgiften, ansåg andra att rådets främsta uppgift skulle vara att samla och försvara muslimers intressen. Men när rådet tog egna initiativ som att författa en unik deklARATION om att det var godkänt för muslimer att lämna islam

(något som många muslimska ledare har haft problem med i både historia och nutid) var detta inte något som fick någon större uppmärksamhet i Norge. Två av de viktigaste insatserna som rådet genomförde, enligt Elgvins analys, var att ta fram en gemensam islamisk kalender samt ett halal-certifikat för muslimer i Norge. Dessa initiativ kom dock snart att möta motstånd från både muslimer och icke-muslimer i Norge.

På flera sätt kom frågan om halal-certifikatet att bli slutet på den enhet och ambition som höll samman Islamsk Råd Norge. Olika uppfattningar och konkurrerande synsätt samt anklagelser om korruption (att certifikatet gynnade vissa muslimska entreprenörer samtidigt som andra utestängdes eller förhindrades från att starta egna verksamheter) var de frågor som tillslut fick rådet att hamna i onåd hos både muslimer och staten. Ur flera perspektiv är titel på Elgvins avhandling motiverad. I sin roll som dialogpartner och brygga mellan muslimer och staten kom rådet att hamna mellan en »*rock and a hard place*«. De olika förväntningarna blev helt enkelt övermäktiga och de externa och interna förväntningarna blev allt svårare att kontrollera och möta. Medan statens krav växte på grund av det ekonomiska stöd man fick från staten, blev allt fler muslimer missnöjda med att rådet inte stod upp för muslimer och lyfte fram problem som finns i det norska samhället, inte minst när det gäller rasism och diskriminering.

Sammantaget är Elgvins avhandling välskriven och hans studie kan mycket väl fungera som en god förebild för den som vill skriva en organisations historia över tid. Exempelvis problematiserar Elgvin på ett förtjänstfullt sätt spänningar som kan finnas mellan historieskrivning, minne och narrativitet. En möjlig invändning är att texten blir något repetitiv och långrandig. Resultaten i avhandlingen är inte heller speciellt förvånande, men trots detta så finns det goda skäl att belägga och dokumentera hur Islamsk Råd Norge utvecklades och förändrades över tid. Men ur ett religionsvetenskapligt perspektiv är det irriterande och onödigt att Elgvin envisas med att använda uttryck som »traditionell« och »ortodox« tolkning av islam när han diskuterar vissa frågor. För att undvika att fastna i normativa antaganden så hade det varit mer fruktsamt att betona att benämningar som »traditionell« och »ortodox«

är beroende av vem som har makten att fastställa hur islam skall tolkas. Dessa begrepp är inte givna på förhand och de ändras över tid. Dessa frågor borde Elgvin ha tagit med i sin analys eftersom de faktiskt just illustrerar de förändringar som han vill visa på i sin avhandling. Utöver dessa små anmärkningar är Elgvins avhandling läsvärd och den som är intresserad av islam i Norge bör inte bortse från detta verk.